

SARC

ADVIES

Algemene Raad i.s.m. Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk

14 september 2012

Advies bij de discussienota 'Naar een geïntegreerd EVC-beleid'

Vlaams minister van Onderwijs Pascal Smet verzocht de SARC per brief om advies bij de discussienota 'naar een geïntegreerd EVC-beleid'. Het doel van de discussienota is om zowel Werk, Onderwijs en Vorming als Cultuur, Jeugd en Sport in te lichten over een geïntegreerd EVC-beleid. De SARC werd uitgenodigd om te reflecteren over de nota en opmerkingen en bijsturingen te formuleren.

De Erkenning van Verworven Competenties (EVC) kadert in de Vlaamse Kwalificatiestructuur (VKS), het instrument om het EVC-beleid in de praktijk om te zetten. In het verleden gaf de Algemene Raad van de SARC advies bij het voorontwerp van decreet kwalificatiestructuur, in samenwerking met de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk en de Vlaamse Sportraad.¹ De Vlaamse Sportraad sprak zich eerder al uit over de integratie van sportieve competenties en kwalificaties in de nieuwe VKS.²

Een werkgroep met leden van de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk heeft het advies voorbereid. Twee deskundigen op het vlak van EVC verleenden hun medewerking: mevrouw Elien Gillaerts van het departement CJSM en de heer Paul Eliaerts van het Bloso. De discussienota rond EVC werd bekeken zowel vanuit de jeugd-, de sociaal-culturele als vanuit de sportsector. Uit het advies zal blijken dat deze sectoren zich elk op hun manier verhouden tot de erkenning van verworven competenties.

Advies

De SARC is verheugd dat dankzij de publicatie van deze discussienota alle bevindingen en denkoefeningen rond EVC gebundeld zijn, en dit met het oog op het uittekenen van een decretaal kader. Door in dit stadium reeds verschillende strategische adviesraden te

¹ SARC Algemene Raad, *Advies Vlaamse Kwalificatiestructuur*, [http://www.cjsm.vlaanderen.be/raadcjsm/AR/-adviezen/188_12_AR_advies_kwalificatiestructuur.pdf], 21 oktober 2008.

² Vlaamse Sportraad, 'Advies De Vlaamse Kwalificatiestructuur, een eenduidige ordening van kwalificaties' in *Vlaamse Sportraad jaarverslag 2007*, p. 39, [http://www.cjsm.vlaanderen.be/raadcjsm/historiek/sportraad-jaarverslagen/vlaamse_sportraad_jaarverslag2007.pdf], 12 februari 2007.

betrekken, vergroten de bevoegde ministers de inspraak van en het draagvlak bij het middenveld. De SARC schaart zich ten volle achter deze ontwikkeling.

De SARC wil benadrukken dat het erkennen van verworven competenties een belangrijke tool kan zijn voor de sociaal-culturele, de jeugd- en de sportsector. EVC maakt immers de leerprocessen zichtbaar binnen deze sectoren, zorgt voor waardering van de inspanningen van onze vrijwilligers en biedt ook inzicht in de output die zij genereren.

EVC concentreert zich momenteel voornamelijk op het snijvlak tussen onderwijs en werk. Dit wordt duidelijk in de uitwerking van de nota en zeker in hoofdstuk 7 'een duidelijke financiële regeling'. Onze sectoren kunnen zich niet overal even gemakkelijk in inschrijven. EVC is een waardevolle tool, maar verdient een invulling die aanpasbaar is aan de context.

In volgende bedenkingen en aandachtspunten geeft de SARC de bevoegde ministers het resultaat mee van de bespreking gehouden door de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk, met aandacht voor de eigenheden van de jeugd-, de sociaal-culturele en de sportsector.

1. EVC en het niet-formeel of informeel leren

1.1 *Herkennen* van competenties: belangrijk voor jeugd en sociaal-cultureel werk

De discussienota geeft een schematisch overzicht van de manieren waarop men een bewijs van erkende kwalificatie kan verwerven: enerzijds via het niet-formeel of informeel leren en anderzijds via het formeel leren (p. 7). De SARC vindt zich volledig in de stelling dat 'ook competenties die mensen verwerven in niet-formele en informele contexten erkenning [verdienen]' (p. 6). De sociaal-culturele en jeugdorganisaties bevinden zich voor een belangrijk deel op het terrein van het niet-formeel leren. Het zijn de sectoren bij uitstek waar mensen hun vrije tijd doorbrengen. De sectoren ook waarbij de inzet van vrijwilligers van vitaal belang is. Omgekeerd steken ook de vrijwilligers heel wat op van hun engagement. Het erkennen en waarderen van de competenties die ze verwerven, is van betekenis. Maar of dit stevast via een of andere vorm van beoordeling moet gebeuren, is nog maar de vraag. De SARC vreest dat een al te formele en bureaucratische beoordeling van competenties niet strookt met de eigenheid van onze sectoren en de motivatie van de vrijwilligers om voor een engagement te kiezen, zou kunnen beïnvloeden. Het is positief dat de discussienota het onderscheid maakt tussen het *erkennen* en het *herkennen* van verworven competenties: zowel EVC als HVC. Het is een grote verdienste van de nota dat deze ook vermeldt hoe belangrijk het kan zijn om mensen te laten reflecteren over hun eigen competenties, deze te herkennen en in kaart te brengen. Dit aspect zou gerust nog meer mogen worden uitgelicht.

De definitie van herkennen (identificatie) van competenties (p. 7) gewaagt van de stelling dat de persoon in kwestie 'ook bewijsmateriaal (documenten) [dient] aan te dragen om zijn competenties te bewijzen'. Hier zijn jeugd en sociaal-cultureel werk het niet helemaal mee eens. Het verzamelen van bewijsmateriaal is interessant en nuttig op zich, maar niet altijd en niet voor iedereen. Ook uit het handelen van een persoon kan blijken dat deze zich bewust is van zijn competenties. Op een te rigide wijze gegevens 'moeten' verzamelen, kan in de jeugd- en de sociaal-culturele sector niet. Het steunpunt voor sociaal-cultureel volwassenenwerk Socius en Steunpunt Jeugd hebben samen het competentie-instrument

Oscar ontwikkeld, dat mensen en organisaties in staat stelt om hun competenties te documenteren. In de nota krijgt dit instrument de aandacht en waarde toegeschreven die het verdient. We mogen echter ook niet vergeten dat er, zowel in de jeugd- als in de volwassenensector, nog andere instrumenten bestaan teneinde mensen te doen reflecteren over hun competenties en hen aan te zetten deze te documenteren (vb. de c-stick van Jes of het educatief bordspel 'competentiesprint' van Formaat Jeugdhuiswerk Vlaanderen). Deze zijn heel toegankelijk ontwikkeld, in de context van kadervormingen of op maat van een bepaalde doelgroep (vb. stadsjongeren).

Kortom, de jeugd- en de sociaal-culturele sector willen maximaal inzetten op het benoemen, zichtbaar maken en waarderen van competenties. Voor deze sectoren moet het herkennen ook op zichzelf kunnen staan.

In de sportsector ligt dit enigszins anders. Wanneer het herkenningproces niet enigszins geformaliseerd wordt, is de kans reëel dat personen zichzelf competenties gaan toemeten zonder dat een neutrale instantie de objectiviteit waarborgt. De sportsector vreest voor kwaliteitsverlies en contraproductieve gevolgen. Hij is voorstander van een volledig EVC-proces waarbinnen formeel herkennen een eerste stap vormt. Indien iemand zijn of haar competenties wil laten valideren via een EVC-traject, is het grondig documenteren (herkennen) van competenties onvermijdelijk en noodzakelijk.

1.2. Erkennen van competenties: op eigen initiatief

In een niet-formele context vinden de jeugd- en sociaal-culturele sector voornamelijk het *herkennen* van competenties waardevol. Dit wil echter niet zeggen dat we de waarde van het *erkennen* van competenties onderschatten. Een erkenningscertificaat bevestigt de competenties op een meer formele manier. Dat kan voor sommigen aantrekkelijker zijn dan een meer vrijblijvend herkenningdocument. Een persoon die in een formele validatie een meerwaarde ziet, mag dus zeker niet ontmoedigd worden om een assessment te doen. Het is hierbij echter belangrijk dat het initiatief hiervoor van het individu zelf komt, en niet wordt opgelegd van bovenaf. Het gevaar bestaat immers dat, wanneer bijvoorbeeld een vrijwilliger wordt aangestuurd om zich te laten beoordelen, de druk toeneemt. Er moet ten allen tijde vermeden worden dat een aansporing tot assessment een averechts effect heeft en de 'goesting' van de vrijwilliger fnuikt. Indien een individu echter zelf aangeeft geïnteresseerd te zijn in het volgen van een EVC-traject, dan heeft onze sector nog steeds een rol te vervullen, namelijk die van informant. Onze organisaties kunnen de geïnteresseerde en gemotiveerde personen de weg wijzen naar de assessmentcentra.

Ook de sportsector vindt het belangrijk dat een vrijwilliger zelf het initiatief neemt om zijn competenties te laten valideren. Anderzijds ijvert de sector er via promotie en sensibilisering voor om sportbeoefening in kwaliteitsvolle omstandigheden te laten verlopen. Hierbij zijn gekwalificeerde trainers (die een opleiding genoten of een EVC-traject aflegden) een zeer belangrijke schakel. Een formeel erkenningsdocument (diploma, getuigschrift, attest ...) bevestigt de kwaliteiten van een gekwalificeerde trainer, louter een herkenningdocument heeft voor de sportsector weinig of geen waarde.

2. EVC en het formeel leren

2.1. Inschaling van opleidingen in VKS

Ook via het volgen van een formeel 'studieprogramma' en het meedoen aan een assessment kan een bewijs van competenties worden verworven. Voornamelijk voor sportopleidingen en bepaalde opleidingen binnen het sociaal-cultureel werk is dit EVC-traject interessant. Voor jeugd zijn zulke trajecten echter niet wenselijk.

Voor de jeugdsector staat het immers vast dat kinderen en jongeren die in hun vrije tijd competenties verwerven (vb. in het jeugdwerk) geen primaire doelgroep mogen zijn voor een formeel assessment. Een formele beoordeling staat haaks op het vrijetijdsengagement van de jeugd. Waar het in kaart brengen van verworven competenties van jongeren heel waardevol kan zijn, zijn volgens de SARC formele assessments voor die doelgroep ronduit nefast.

Binnen de sportsector neemt de Vlaamse Trainersschool (VTS) 'assessments' af bij de opleidingen van sportbegeleiders en bij EVC/EVK-procedures. Eerstdaags zullen door het Bloso en de Vlaamse Sportfederatie generieke beroepskwalificatiedossiers Initiator, Instructeur B, Trainer B en Trainer A bij AKOV worden ingediend voor inschaling in de VKS. Eens de inschaling gerealiseerd, zal AKOV instaan voor de kwaliteitsbewaking door opleidingsverstrekkers en hun opleidingen te (laten) screenen op het behalen van de vereiste competenties. Via een inschaling in de VKS wordt het wel gemakkelijker om in de toekomst internationale of intersectorale vergelijkingen en transfers mogelijk te maken. Dit gebeurt momenteel ook al bij de VTS, mits voldaan wordt aan bepaalde inhoudelijke voorwaarden.

Ook in het sociaal-cultureel werk zijn er bepaalde opleidingen en beroepen waarbij via een formeel traject een erkenningsbewijs kan worden gehaald. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de begeleider van reizen, culturele of sportactiviteiten of de begeleider van kunstbeoefenaars, beroepen waarvoor er momenteel een beroepskwalificatiedossier bestaat of in de maak is. Het accrediteren van deze opleidingen biedt zeker kansen voor onze sector. Aangezien zij worden getoetst aan een referentiekader, wordt er gewaakt over de kwaliteit. De inschaling draagt bij tot de professionalisering van een aantal opleidingen.

Kortom, de inschaling in het formeel leren-traject van EVC biedt verschillende kansen, zeker voor bepaalde opleidingen in de sport- en sociaal-culturele sector. Toch brengt dit ook risico's met zich mee. Het gevaar bestaat namelijk dat te veel opleidingen zich zullen willen conformeren met de VKS. Aangezien de ingeschaalde opleidingen worden gecontroleerd op beschreven competenties, moet de opleidingsverstrekker de kwalitatieve normen kunnen halen. Niet iedere opleiding zal dit kunnen. De sectoren moeten er dus over waken dat ze zichzelf niet voorbijsnellen.

2.2. Professionaliteit en afstemming assessmentcentra

Het afnemen van assessments bij mensen die een opleiding hebben gevolgd bij een sport- of sociaal-culturele organisatie, dient professioneel te gebeuren. De assessoren moeten

mensen zijn met voldoende voeling met de sector. De SARC vraagt zich af of het wel haalbaar is om voor iedere individuele opleiding te beschikken over een kwalitatief assessment en een competente assessor. Er moet bovendien over worden gewaakt dat een opleidingsverstrekker in een latere fase niet de eigen trainees beoordeelt.

Het is essentieel dat de assessmentcentra structurele en duurzame contacten onderhouden met het werkveld. Ook de afstemming tussen de wijze van werken en beoordelen tussen de verschillende centra is belangrijk.

2.3. Financiële gevolgen EVC

De discussienota geeft het zelf ook aan (p.7): de financiering is een groot knelpunt bij de realisatie van een geïntegreerd EVC-beleid. De organisaties worden niet betaald voor hun extra inspanningen op EVC-gebied. Bij de onderwijsinstellingen is er voorlopig weinig enthousiasme voor het uitwerken van EVC. Ook de sociaal-culturele, sport- en jeugdorganisaties vrezen dat zonder financiële ondersteuning EVC niet mogelijk is. Momenteel kunnen de sectoren het beoordelen (het assessment) als eindpunt van het informeel leren niet zelf financieren. Bovendien kan niet van alle individuen een financiële bijdrage worden verwacht. De overheid zal voor de uitbouw van de assessmentcentra voldoende middelen moeten voorzien.

3. Wat betekent EVC voor onze sectoren?

3.1. EVC informatie- en begeleidingspunten

Een waaier aan instanties moet er voor zorgen dat mensen uit de EVC-doelgroep goed begeleid en geïnformeerd worden. Ook het jeugdwerk, het sociaal-cultureel volwassenenwerk en de vrijetijdssector kunnen als informatie- en begeleidingspunten fungeren (p. 11). Tevens hebben zij een belangrijke rol te spelen bij het nazorgtraject. De SARC onderschrijft het belang van een breed netwerk aan instanties om EVC ingang te doen vinden. Sommige organisaties uit onze sectoren zullen dat engagement graag opnemen. Anderen staan er dan weer weigerachtig tegenover. Het is belangrijk dat zij niet gedwongen worden in de rol van informatie- en begeleidingspunten. Iedere organisatie moet de keuzevrijheid hebben om hierop in te gaan.

De discussienota kondigt een beroepskwalificatie voor loopbaanbegeleiders aan. Op basis hiervan zal een opleiding voor loopbaanbegeleiders worden voorzien (p. 12). De SARC vraagt om de organisaties die zich engageren als info- en begeleidingspunten, te betrekken bij de totstandkoming van die beroepskwalificaties.

Tot slot vraagt de SARC zich af op welke manier deze piste aansluit bij de informatiepunten die worden vermeld in de nota Centra voor Leerloopbaanbegeleiding.

3.2. Intersectorale uitwisseling

EVC is een ideaal instrument om onderlinge uitwisseling tussen sectoren aan te zwengelen. Momenteel richt de nota zich voornamelijk op de heroriëntatie op de arbeidsmarkt

(uitwisseling tussen onderwijs en werk). De SARC wil er graag op wijzen dat ook de competenties verworven in een bepaalde vrijetijdssector perfect inzetbaar kunnen zijn in een andere vrijetijdssector. Zo kan iemand die pedagogische competenties heeft verworven als jeugdanimator, deze ook inzetten als sportbegeleider, op voorwaarde dat deze verworven competenties objectief uitwisselbaar zijn en via een formeel proces (opleiding of EVC) bevestigd zijn. De sportopleidingen van het Bloso en de VTS maken hier reeds gebruik van: cursisten met (formele) kwalificaties uit andere sectoren kunnen een verkort traject afleggen. De SARC vraagt om deze interessante piste verder te onderzoeken in de vervolgnota.

Als onderlinge uitwisselbaarheid en een verhoogde inzetbaarheid van competenties primaire doelstellingen zijn van EVC, dan moet er ook over worden gewaakt dat de assessments niet té beroepsspecifiek worden ingevuld.

4. Nog enkele bezorgdheden

4.1. Versnipperde aanpak EVC

Momenteel heerst er tussen de verschillende instanties die opleidingen aanbieden (vb. hogescholen) een grote versnippering: iedereen vult EVC anders en naar eigen goeddunken in. De SARC is hierover bezorgd en vraagt om een goede begeleiding van alle EVC-aanbieders zodat dit in de toekomst meer gestroomlijnd gebeurt.

4.2. Opletten voor Mattheüeffect

Bij het lezen van de discussienota, valt het de SARC op dat de procedure voor een erkenning van verworven competenties niet eenvoudig is. De SARC vreest dat het EVC-traject niet laagdrempelig genoeg is. Hierdoor zullen ongetwijfeld mensen uit de boot vallen. Het is net een verdienste van EVC dat het mensen met minder kansen via een verkort traject kan heroriënteren op de arbeidsmarkt. Als de procedure blijft zoals nu, is een steengoede begeleiding onontbeerlijk om de gewenste doelgroep te bereiken. De nota besteedt te weinig aandacht aan de mate waarin het EVC-denken ingeburgerd kan geraken.

4.3. Haalbaarheid kwaliteitsbewaking

De discussienota hecht veel belang aan de kwaliteitsbewaking van de informatie- en begeleidingspunten en de assessmentcentra (p. 15). In theorie klinkt dat heel goed, maar de SARC is benieuwd hoe dit in de praktijk kan worden toegepast. Worden daar de nodige middelen en personeel voor voorzien?

4.4. Onduidelijke functie kennisnetwerk

De structuur van EVC en de afstemming tussen de functies van de verschillende betrokken instanties is niet altijd duidelijk. Zo wordt er een belangrijke rol toegeschreven aan het kennisnetwerk (p. 18). De SARC begrijpt echter niet wat de huidige werking is van dat netwerk. Het is enkele jaren geleden opgericht, maar wanneer kwam het voor het laatst samen? Wordt er na verloop van tijd een hersamenstelling voorzien? De SARC vraagt zich ook af hoe het kennisnetwerk zich verhoudt tot het promotorenteam, dat het kennisnetwerk

aanstuurt en tot AKOV, dat op zijn beurt het promotorenteam aanstuurt. Hier lijkt er sprake te zijn van een overkill aan instanties met gelijkaardige functies.

4.5. Impact op tewerkstelling

Niet iedere werkgever is ervan overtuigd dat een EVC-bewijs gelijkwaardig is aan een traditioneel diploma. Dat wordt momenteel al vastgesteld. Daarom meent de SARC dat het belangrijk is om te onderzoeken hoe de werkgever kan worden gesensibiliseerd.

5. Conclusie

De SARC ziet zeker mogelijkheden voor EVC binnen zijn sectoren. Zo kan EVC de inspanningen en competenties van vrijwilligers waarderen en kunnen intersectorale uitwisselingen van competenties ontstaan. De invulling en het succes van EVC binnen jeugd, sociaal-cultureel werk en sport zal echter afhankelijk zijn van verschillende factoren.

In de **informele context**:

- menen de jeugd- en de sociaal-culturele sector dat het belang van EVC voornamelijk vervat zit in het *herkennen* van competenties. Het benoemen van de competenties van vrijwilligers is een mooie vorm van waarderen. De manier waarop dit gebeurt, mag vrij worden ingevuld. Een te formeel herkennen van competenties kan immers nefast werken.
Een individu dat beslist om zijn competenties te laten *erkennen*, doet dit op eigen initiatief. Sectororganisaties kunnen, indien zij dit wensen, een informerende en begeleidende rol opnemen.
- vindt de sportsector dat, wanneer iemand heeft beslist om het EVC-traject te volgen, ook de herkenningfase formeel dient te gebeuren. Kwaliteitsbewaking primeert immers. Het moet iedere persoon vrij staan om zijn of haar competenties te laten valideren via een EVC-traject. Maar het grondig documenteren (herkennen) van competenties is onvermijdelijk en noodzakelijk. Het Bloso en de VTS doen al inspanningen om EVC te promoten.

In de **formele context** biedt EVC de mogelijkheid tot professionalisering van sommige sportopleidingen en opleidingen in het sociaal-cultureel werk. Voor jeugd is dit minder het geval: hun vrijetijdsengagement is het belangrijkste.

Tot slot meent de SARC dat EVC enkel kan slagen indien de overheid er voldoende middelen voor vrijmaakt én indien de instaprocedure laagdrempelig genoeg is zodat ze niemand uitsluit.